

STORTINGET

Innst. 449 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:154 S (2023–2024)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anna Molberg, Henrik Asheim, Linda Hofstad Helleland, Alfred Jens Bjørlo og Guri Melby om å sikre ansatte i eget selskap muligheten til å selge sine tjenester gjennom innleie

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at enkeltpersonforetak og aksjeselskap med eier som eneste ansatt godkjennes som bemanningsforetak.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 30. april 2024 om statsrådens vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 15. mai 2024 følger vedlagt.

Som ledd i komiteens behandling ble det bedt om skriftlig innspill. Komiteen mottok 129 innspill. Innspillene ligger på Stortingets nettsider.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Per Vidar Kjølmoen, Bjørnar Skjæran, Anette Trettebergstuen og Torbjørn Vereide, fra Høyre, Henrik Asheim, Aleksander Stokkebø og Yngve Sætre, fra Senterpartiet, Dagny Sunnanå Hausken og Per Olaf Lundteigen, fra Fremskrittspartiet, Dagfinn Henrik Olsen og Gisle Meininger Saudland, fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Bergstø og lederen Freddy André Øvstegård, og fra Rødt, Mímir Kristjánsson, viser til Representantforslag 154 S (2023–2024) fra Høyre og Venstre om å sikre ansatte i eget selskap muligheten til å selge sine tjenester gjennom innleie.

Komiteen merker seg at det er kommet inn 129 skriftlige innspill i saken.

Komiteen understreker viktigheten av et velorganisert og trygt arbeidsliv for folk som jobber i både små og store bedrifter.

Komiteen merker seg at statsråden i sitt svarbrev viser til at det

«ved kjøp av tjenester fra en virksomhet som består av kun én person, enten i form av et enkeltpersonforetak eller et aksjeselskap der eieren er eneste person, ikke foreligget et slikt trepartsforhold som inn- og utleiereglene retter seg mot. Dette innebærer at innleiereglene og godkjenningsordningen rettslig sett ikke er relevante for slike virksomheter. De trenger ingen godkjenning for å kunne drive lovlig, og står fritt til å levere sine tjenester uten å se hen til vilkårene for innleie. I forholdet til den som skal motta tjenesten, er derimot spørsmålet om grensen mellom oppdragstakere og arbeidstakere, relevant.»

Komiteen merker seg videre at statsråden er tydelig på at selvstendige som yter tjenester til en oppdragsgiver, skal være en naturlig del av det norske arbeidsmarkedet. Komiteen merker seg også at statsråden varsler at departementet har fokus på saken og jobber aktivt i dialog med arbeidslivets parter og andre berørte aktører om de ulike problemstillingene som er oppstått i denne saken.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser til representantforslaget om å sikre ansatte i eget selskap muligheten til å selge sine tjenester gjennom innleie. Flertallet merker seg at selve forslagsteksten retter seg mot å sikre at enkeltpersonforetak og aksjeselskap med eier som eneste ansatt skal godkjennes som bemanningsforetak.

Flertallet avviser forslaget om at enkeltpersonforetak og aksjeselskap med eier som eneste ansatt skal kunne godkjennes som bemanningsforetak.

Flertallet viser til at frem til 1. januar 2024 kunne IKT-konsulenter som var selvstendige eller eneste ansatt i eget selskap, leie seg ut til virksomheter (privat og offentlig). Dette selv om det var virksomheten (offentlig eller privat) som i stor grad sto for arbeidsledelsen. Virksomheten hadde imidlertid ikke kompetanse til å styre arbeidet til IT-konsulenten i detalj.

Flertallet merker seg lovendringen i arbeidsmiljøloven knyttet til arbeidstaker- og arbeidsgiverbegrepet (§ 1-8), som trådte i kraft 1. januar 2024. Et stort flertall på Stortinget, med både Høyre og Venstres tilslutning, vedtok å tydeliggjøre grensen mellom oppdragstakere og arbeidstakere.

Flertallet merker seg videre at i forbindelse med innstramminger i reglene om innleie fra bemanningsforetak ble det gitt unntak for innleie av rådgivere og konsulenter med spesialkompetanse. Ny godkjenningsordning for bemanningsforetak trådte i kraft 1. januar 2024. Endringene har skapt spørsmål om hvorvidt enkeltmannsforetak og AS med bare én ansatt kan søke godkjenning som bemanningsforetak, og om de kan leie seg ut på tilsvarende måte som arbeidstakere i bemanningsforetak.

Flertallet viser videre til at når godkjenningsordningen ble innført fra 1. januar 2024, ble det tydelig for oppdragsgiverne at de ikke lenger kunne leie inn arbeidskraft fra énmannsbedriftene, siden disse virksomhetene ikke kunne få godkjenning. Konsekvensen av dette viser seg å ha blitt at énmannsbedriftene ekskluderes fra mange IT-oppdrag fordi mange av oppdragene innrettes som innleiekontrakter allerede i utlysingsprosessen.

Flertallet viser til statsrådets svarbrev, der hun blant annet skriver:

«Å gi selvstendige adgang til arbeide under oppdragsgivers ledelse- og kontroll, men samtidig fastholde at de ikke skal anses som arbeidstakere hos oppdragsgiveren, vil blant annet kunne innebære at man i praksis gir selvstendige konsulenter et 'unntak' fra arbeidstakerbegrepet i arbeidsmiljøloven. En slik 'mellomkategori' i arbeidslivet reiser derfor ulike prinsipielle spørsmål.»

Flertallet mener selvstendige som yter tjenester til en oppdragsgiver, er og skal være en naturlig del av det norske arbeidslivet, men er enig med statsråden når hun skriver at hvilken tilknytningsform det skal være mellom den som yter en tjeneste og den som mottar tjenesten, kan reise ulike problemstillinger. Flertallet viser til at statsråden avslutningsvis i sitt svarbrev til komiteen skriver:

«Departementet har fokus på denne saken og jobber aktivt med denne i dialog med arbeidslivets parter og andre berørte aktører om de ulike problemstillingene som er oppstått.»

Flertallet ser frem til konklusjonen av dette arbeidet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere et avgrenset unntak fra arbeidsmiljøloven slik at selvstendige IT-rådgivere og konsulenter med spesialkompetanse fortsatt skal kunne levere arbeid og oppdrag.»

Komiteens medlemmer fra Høyre mener det var riktig å innføre en godkjenningsordning for bemanningsbransjen for å luke ut useriøse aktører, men det var aldri tilsiktet at selskaper med én ansatt i praksis skulle få næringsforbud ved at de ikke lenger ble godkjente for utleie til kunder. Dette har rammet mange enkeltindivider med eget selskap svært hardt. Flere tusen personer ansatt i eget AS eller enkeltmannsforetak blir ikke lenger godkjent av Arbeidstilsynet for å leie seg selv ut, og mange må nå legge ned eget selskap og søke jobb hos større konsultentselskaper. Det er også fremkommet eksempler på at ansatte i eget AS permitterer seg selv for å kvalifisere til å få dagpenger siden de ikke lenger får oppdrag. Flere store offentlige aktører har stanset etterspørselen etter innleid spesialkompetanse fra selskaper med én ansatt fordi denne gruppen ikke lenger blir godkjent for innleie.

Disse medlemmer mener dette er en fullstendig meningsløs konsekvens av regjeringens innleieregler, og dette burde vært rettet opp i for lenge siden. Disse medlemmer viser til at Høyre og Venstre har satt dette problemet på agendaen både i spørretimen, ved skriftlige spørsmål og i media uten at regjeringen

har lyttet. Disse medlemmer mener det er svært negativt hvis det ikke skal være rom for å etablere et eget selskap og leie seg selv ut på ulike oppdrag. Ikke alle ønsker å være fast ansatt i et større selskap. Noen ønsker å drive på egenhånd og ha full fleksibilitet med tanke på arbeidstider, antall oppdrag og kontroll på inntjening. Det skulle bare mangle at dette var mulig.

Regjeringen har argumentert med at denne gruppen heller kan inngå oppdragsavtaler fremfor å leie seg selv ut. Dette er ikke vanlig praksis i bransjen, og kundene – særlig offentlige etater – etterspør innleid kompetanse og ikke oppdragsavtaler. En oppdragsavtale innebærer også større ansvar og risiko for oppdragstaker. Innleie er en mer effektiv og enkel måte å skaffe spesialkompetanse raskt på i større prosjekter.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at enkeltpersonforetak og aksjeselskap med eier som eneste ansatt godkjennes som bemanningsforetak.»

Disse medlemmer registrerer at regjeringen etter flere måneder med politisk press nå vurderer å se på problemstillingen på nytt. Regjeringspartiene foreslår at regjeringen skal vurdere et avgrenset unntak i arbeidsmiljøloven slik at selvstendige IT-rådgivere og konsulenter med spesialkompetanse fortsatt skal kunne levere arbeid og oppdrag. Disse medlemmer ser positivt på at regjeringen omsider forstår hvilke negative konsekvenser endringer i innleiereglene har hatt, men mener samtidig at forslaget som fremsettes, er vagt og gir ikke et klart signal om at ansatte i eget selskap kan fortsette som før.

Regjeringspartiene skriver i sin merknad at lovendringen knyttet til arbeidstaker- og arbeidsgiverbegrepet, jf. arbeidsmiljøloven § 1-8, som trådte i kraft 1. januar 2024, fikk støtte fra et bredt flertall på Stortinget, inkludert partiene Høyre og Venstre. Disse medlemmer viser til at Høyre støttet denne endringen under den forutsetning at dette ikke innebærer en endring av gjeldende rett, noe også departementet skrev at det ikke skulle gjøre jf. Prop. 14 L (2022–2023) Endringer i arbeidsmiljøloven mv. (arbeidstakerbegrepet og arbeidsgiveransvar i konsern). Dersom denne endringen likevel inne-

bærer en endring av gjeldende rett, noe alt tyder på, så mener disse medlemmer at regjeringen ikke bare skal vurdere et avgrenset unntak for konsulenter ansatt i eget selskap, men faktisk innføre et unntak for denne gruppen, slik at de kan fortsette som før.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter forslagsstillernes intensjon og viser til at mange mindre næringsdrivende nå er kommet i en vanskelig situasjon som følge av regjeringens nye innleiereglene. Disse medlemmer mener at dette i praksis innskrenker næringsfriheten og kan ha som konsekvens at det blir færre små foretak samt mindre konkurranse, noe som gir høyere kostnader. Disse medlemmer har merket seg at statsråden i svarbrev av 15. mai 2024 uttrykker forståelse for situasjonen for mange konsulenter, men mener at situasjonen nå krever at rammebetingelsene rettes opp.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sikre at enkeltpersonforetak og aksjeselskap med eier som eneste ansatt godkjennes som bemanningsforetak.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen vurdere et avgrenset unntak fra arbeidsmiljøloven slik at selvstendige IT-rådgivere og konsulenter med spesialkompetanse fortsatt skal kunne levere arbeid og oppdrag.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 13. juni 2024

Freddy André Øvstegård

leder

Per Vidar Kjølmoen

ordfører

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

24/1707-

15.05.2024

Representantforslag 154 S (2023-2024) fra stortingsrepresentantene Molberg, Asheim, Helleland, Bjørlo og Melby

Jeg viser til brev 30. april 2024 der Stortingets arbeids- og sosialkomité ber om statsrådets vurdering av forslaget i dokument 8:154 S (2023-2024).

I forslaget vises det til at selvstendige konsulenter opplever å miste oppdrag fordi de ikke er omfattet av innleiereglene og godkjenningsordningen for bemanningsforetak. Videre er det vist til at adgangen til å inngå oppdragsavtaler er lite brukt og at det særlig i IKT-prosjekter er mest vanlig å leie inn spesialkompetanse. Representantene foreslår derfor å sikre at enkeltpersonforetak og aksjeselskap med eier som eneste ansatt godkjennes som bemanningsforetak.

Jeg vil starte med å si at jeg har forståelse for at denne saken har engasjert mange. Det er selvsagt ingen god situasjon å oppleve at man mister oppdrag eller utelukkes som aktuell tjenesteyter, dersom dette skjer. Samtidig reiser saken spesielle problemstillinger om tilknytningsformer i arbeidslivet, og om reguleringen av forholdet mellom selvstendige som skal utføre et arbeid og den som skal motta arbeidet.

Innstrammingene i innleiereglene og innføringen av den nye godkjenningsordningen har tydeliggjort at det har vært en praksis hvor flere har lagt til grunn at enkeltpersonforetak og aksjeselskap der eieren er eneste person, kan anses som et bemanningsforetak som det kan leies inn fra etter reglene i arbeidsmiljøloven.

Som det fremgår av departementets veileder til innleiereglene, og mine tidligere svar på spørsmål om dette temaet, vil det ved kjøp av tjenester fra en virksomhet som består av kun én person, enten i form av et enkeltpersonforetak eller et aksjeselskap der eieren er eneste

person, ikke foreligge et slikt trepartsforhold som inn- og utleiereglene retter seg mot. Dette innebærer at innleiereglene og godkjenningsordningen rettslig sett ikke er relevante for slike virksomheter. De trenger ingen godkjenning for å kunne drive lovlig, og står fritt til å levere sine tjenester uten å se hen til vilkårene for innleie. I forholdet til den som skal motta tjenesten, er derimot spørsmålet om grensen mellom oppdragstakere og arbeidstakere, relevant.

Selvstendige som yter tjenester til en oppdragsgiver er en naturlig del av det norske arbeidsmarkedet. Hvilken tilknytningsform det skal være mellom den som yter en tjeneste, og den som mottar tjenesten, kan imidlertid reise ulike problemstillinger, noe som blant annet ble belyst av Fougnerutvalget i NOU 2021: 9 og i Prop. 14 L (2022-2023) om arbeidstakerbegrepet og arbeidsgiveransvar. Hovedavveiningen i slike topartsrelasjoner er om det foreligger et selvstendig oppdragsforhold, som faller utenfor arbeidsmiljøloven, eller om den som yter tjenesten i realiteten er arbeidstaker hos oppdragsgiveren og omfattet av lovens vern. Stortinget, med både Høyre og Venstres tilslutning, vedtok i 2023 å tydeliggjøre grensen mellom oppdragstakere og arbeidstakere, og å innføre en presumsjonsregel i arbeidsmiljøloven, blant annet for å hindre omgåelser av arbeidsgiveransvar. Et viktig formål var å sikre at andelen som befinner seg i en gråsoner mellom arbeidstaker og oppdragstaker, er lavest mulig. Uklarhet og tvil rundt tilknytningsform er uheldig for begge parter i et kontraktsforhold, og korrekt klassifisering er av stor betydning for den enkeltes rettigheter i lovverket.

Jeg mener det er viktig at en ikke mister dette av syne når man nå diskuterer tilknytningsformen til selvstendige som jobber under styring og ledelse hos en oppdragsgiver. Særreguleringer av dette - som det i praksis i så fall kan bli spørsmål om her - kan reise både prinsipielle og praktiske problemstillinger.

Å gi selvstendige adgang til arbeide under oppdragsgivers ledelse- og kontroll, men samtidig fastholde at de ikke skal anses som arbeidstakere hos oppdragsgiveren, vil blant annet kunne innebære at man i praksis gir selvstendige konsulenter et «unntak» fra arbeidstakerbegrepet i arbeidsmiljøloven. En slik «mellomkategori» i arbeidslivet reiser derfor ulike prinsipielle spørsmål.

Representantene mener videre at situasjonen enkelt kan løses ved at Arbeidstilsynet får en instruks om at enkeltpersonforetak og aksjeselskap med eier som eneste ansatt automatisk blir godkjent som bemanningsforetak. Dette ville imidlertid ikke være noen fullstendig løsning i denne saken. Selv om disse virksomhetene skulle fått mulighet til å søke om godkjenning som bemanningsforetak, vil de fortsatt ikke være omfattet av arbeidsmiljøloven og innleiereglene, og en slik løsning kan da gi et misvisende signal om at de likevel er omfattet.

Dersom man skulle se på løsninger for regulering som innebærer at selvstendige konsulenter skal kunne leies inn som fra bemanningsforetak, vil det i seg selv reise flere spørsmål knyttet til avgrensninger og eventuelle utilsiktede konsekvenser. Eksempler på slike spørsmål er hvilke selskapsformer som i så fall skal omfattes – kun aksjeselskap eller

også enkeltpersonforetak. Et annet tema er avgrensning av bransjer og situasjoner. Saken har en tilknytning til «spesialistunntaket» - det vil si adgangen til «innleie av arbeidstakere med spesialkompetanse som skal utføre rådgivnings- og konsulenttjeneste i klart avgrenset prosjekt». Dette unntaket omfatter imidlertid ikke bare IKT-bransjen, som det har vært mye fokus på nå, men også konsulenter og rådgivere innenfor flere ulike bransjer. Forholdet til innleiereglene for offentlige virksomheter i statsansatteloven, som ikke har et tilsvarende unntak for spesialister, er blant andre temaer det i så fall også må ses nærmere på. Dette er bare eksempler på spørsmål og avgrensninger en slik sak kan reise.

Som nevnt har jeg forståelse for at flere konsulenter opplever at det har skjedd en endring i deres situasjon, slik saken har utviklet seg, og at denne kan være utfordrende. Jeg er opptatt av å lytte til dette og til innspill om praktiske løsninger, men mener samtidig at man må ha bevissthet rundt de ulike nevnte konsekvenser og utfordringer som en slik sak reiser. Departementet har fokus på denne saken og jobber aktivt med denne i dialog med arbeidslivets parter og andre berørte aktører om de ulike problemstillingene som er oppstått.

Med hilsen

Tonje Brenna

